

דגם תשובות לשאלון בתנ"ך לעולים חדשים. לבתי הספר דתיים

מס' 2374. קיץ תשע"ח

חלק א — תורה

על התלמיד לענות על שלוש מן השאלות 1-5.

1. ויקרא. פרק י"ט

- א.** יש לצטט שני ציוויים ממתנות העניים שבפסוקים אלו ולהסביר כיצד מקיימים כל אחת מן המצוות.
- "לא תכלה פאת שדך לקצר" (פסוק ט') — יש להשאיר לעניים פינה לא קצורה בשדה.
- "ולקט קצירך לא תלקט" (פסוק ט') — אין לאסוף שיבולים בודדות שנפלו בעת הקציר ויש להשאיר אותן לעניים.
- "וכרמך לא תעולל" (פסוק י') — אין לאסוף מן הגפן אשכולות ענבים קטנים ובלתי מפותחים בעת הבציר ויש להשאיר אותם לעניים.
- "ופרט פרמך לא תלקט" (פסוק י') — אין לאסוף ענבים בודדים שנפלו מן האשכולות ויש להשאיר אותם לעניים.
- ב. (1)** שני הציוויים בפסוק י"ד נוגעים לפגיעה **בבעלי מום** אָן: שני האיסורים נוגעים לפגיעה בה הנפגע **אינו יודע** מי הפוגע או אינו יודע על עצם הפגיעה.
- (2)** שלושת האיסורים בפסוק י"ט נוגעים **לערבוב של סוגים שונים**.
- ג.** יש לצטט ולהסביר **ציווי** בתחום המעשה ו**ציווי** בתחום הרגש מפסוקים י"ז-י"ח:
- ציוויים בתחום המעשה:**
- "לא תקם" — איסור לעשות מעשה או להימנע מעשייה כדי לנקום באדם אחר שהרע לך.
- "הוכח תוכיח" — חובה להוכיח אדם על מעשה רע שעשה או להעמיד אותו על טעות שטעה.
- "לא תטר" — איסור לשמור טינה בלב **ולומר לחבר**: "אינני נוקם כמוך".
- ציוויים בתחום הרגש:**
- "לא תשנא את אחיך בלבבך" — איסור לשנא איש מישראל.
- "ואהבת לרעך כמוך" — חובה לאהוב כל אדם מישראל.
- "לא תטר" — איסור לשמור **טינה בלב** (גם אם לא מביאים אותה לידי ביטוי מעשי).

2. יחידת הברית

- א.** יש לצטט את המילים המלמדות על שלוש מצוות, ולהסביר כיצד מקיימים כל אחת משלוש המצוות האלה:
- "וּשְׁנַנְתֶּם לְבַנְיָהּ" — חובה ללמד תורה את הבנים והצאצאים.
- "וַיְדַבֵּרְתָּ בָּם" — חובה ללמוד תורה ולעסוק בתורה.
- "וּבְשִׂכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ" — חובה לקרוא את פרשת "שמע" בתפילת שחרית, בתפילת ערבית (ולפני השינה).
- "וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יְדֵיךָ" — הנחת תפילין של יד.
- "וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ" — הנחת תפילין של ראש.
- "וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזֹת בְּיַתְדֵי וּבְשַׁעֲרֵיךָ" — קביעת מזוזה בפתחי בתים וחדרים.
- ב. (1)** החטא: עבודה זרה. "וּסְרַתְּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם" (פסוק ט"ז).
- (2)** העונש: עצירת גשמים ובעקבותיה יציאה לגלות. "עָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יָהִי מָטָר וְהִצְדָּמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְאֶבְדְּתֶם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה" (פסוק י"ז).

- ג. (1) כי פרשת "שמע" היא ביטוי של קבלת עול מלכות שמיים וצריך להקדים אותה לפרשת "היה אם שמע" שהיא ביטוי של קבלת עול מצוות.
 (2) הרצון לקבל שכר או הפחד מן העונש הצפוי אם האדם לא ישמור את מצוות ה'.

3. הארץ הטובה (דברים, פרק ח')

א. (1) "וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ" (פסוק י').

(2) ברזל, נחושת, שפע מים, פירות.

ב. (1) תירוש — מן הגפן,

יצהר — מן הזית ("זית שמן").

(2) בפרק ח' הגידולים נזכרים כדי לתאר את פוריותה של ארץ ישראל,

בפרק י"א הם נזכרים בהקשר לשכר הצפוי על שמירת מצוות.

ג. (1) בארץ מצרים האדם עמל על השקיית הגידולים ובארץ ישראל הגידולים מושקים באמצעות הגשם. אן: מי הנילוס

תמיד זורמים ואילו מי גשמים לא תמיד מצויים (ויש צורך בתפילה).

(2) ההשגחה המתמדת והרצופה של ה' מייחדת את ארץ-ישראל.

4. פחת תפתח

א. (1) התורה מזהירה מפני הקשיית הלב כלפי העני / קמצנות / חוסר נדיבות / הימנעות מנתינה.

(2) התורה מזהירה מפני אי מתן הלוואה לקראת שנת השמיטה, מחשש שהחובות יתבטלו בשנת השמיטה.

ב. (1) באמצעות הכפלת הציווי בביטויים: "פָּתַח תִּפְתָּח" ו"נָתַן תִּתֵּן" הדגישה התורה שיש לחזור ולתת לעני צדקה

אפילו כמה פעמים ואין להסתפק בנתינת צדקה חד-פעמית. אן שהתורה מדגישה את חשיבות הנתינה.

(2) נתינת הלוואה מונעת ממנו את הבושה של קבלת צדקה ואת התלות באחרים.

ג. יש להסביר שניים מן המושגים האלה ולכתוב מהו ההקשר שבו הזכירה אותם התורה:

"העבט תעביטנו" — לקחת משכון מהעני.

הלנת שכר — אסור לעכב את תשלום השכר, אלא לשלם בזמן.

לא תפאר אתריך — חובה להשאיר על העץ חלק מהפירות עבור העניים (מצוות פאה באילן).

לא תעולל אתריך — איסור לקטוף עוללות — ענבים קטנים ולא מפותחים (חסרי כתף ונטף) מן הגפן, יש להשאיר

אותם לעניים.

5. דברים — יחידת דיני המלחמה

א. (1) דוגמאות למלחמות מצווה שהתקיימו בעבר: המלחמה בעמלק, מלחמת שבעת העמים לכיבוש ארץ כנען.

(2) "עזרת ישראל מיד צר" – הגנה על מדינת ישראל.

ב. (1) הציווי: "וְנִשְׁמַרְתָּ מְכַל דְּבַר רַע" (פרק כ"ג, פסוק י') – יש להיזהר מעשיית מעשים רעים או בזויים בזמן מלחמה.

אן: "וְהִגַּתָּ מִחֲנִיף קְדוֹשׁ" (פרק כ"ג, פסוק ט"ו) – יש לשמור על קדושת המחנה.

(2) דוגמאות למעשים אסורים בעת מלחמה (יש לכתוב דוגמה אחת): להשחית עצי מאכל או רכוש של האויב שלא

לצורך הלחימה, לפגוע בנשות אויב, להשאיר צרכים גלויים בשטח המחנה.

ג. (1) אסור לכרות עצי מאכל בעת מלחמה אם זה לא לצורך המלחמה.

(2) מותר לכרות בכל מצב שזה עוזר ללחימה. למשל: אם האויבים מסתתרים בעצים.

6. מלכים ב. פרק כ"ב

- א. (1) מעשים המעידים כי יאשיהו עשה הישר בעיני ה': בדק הבית. הסרת עבודה זרה.
(2) נאמר על בעלי המלאכה שעסקו בשיפוץ בית המקדש. הם לקחו תרומות מהעם באמונה.
- ב. (1) הנבואה של חולדה על ממלכת יהודה: "הנני מביא רעה אל המקום הזה ועל יבוי" (פסוק ט"ז) / "ונצתה חמתו במקום הזה ולא תבכה" (פסוק י"ז) — ליהודה צפויים חורבן ופורענות קשים.
(2) הנבואה של חולדה על יאשיהו: "הנני אספך על אבתיך ונאספת אל קברתיך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה" (פסוק כ). יאשיהו עצמו ימות וייקבר עוד לפני בוא הפורענות על יהודה.

7. עזרא. פרק א'. פרק ז'

- א. (1) ה' ציווה עליו לבנות לו בית מקדש בירושלים.
(2) הנשאים בבבל יישלחו כסף לירושלים כתרומה לבניית המקדש.
- ב. (1) נאמר על עזרא. הוא היה סופר, מורה הלכה, שופט, מנהיג דתי ורוחני (יש לציין שני תפקידים).
(2) המלך היה ארתחשסתא (פרק ז', פסוק א').

8. נחמיה פרק א'. פרק ב'

- א. (1) נאמר על האנשים שנותרו בירושלים לאחר החורבן.
על ירושלים / חומת ירושלים.
(2) נחמיה.
הוא היה שר המשקים ("משקה למלך") בארמון מלך פרס.
- ב. (1) המלך ארתחשסתא אמר זאת לנחמיה.
חשד שהוא מתכנן למרוד בו.
(2) כך מכונה ירושלים.
היא מכונה כך משום שהייתה חרבה ובזויה בעת ההיא, אך כדי לשכנע את המלך בנחיצות המסע של נחמיה כדי לשקם אותה. אך כדי שהמלך לא יחשוד שיש לנחמיה כוונות פוליטיות לגבי ירושלים אלא רק כוונות דתיות.

9. ישעיה. פרק י"א. פרק ל"ה

- א. (1) ישתנו בעולם בזמן הגאולה: המשפט בעולם, טבע בעלי החיים, שלום, העוצמה וההכרה של ידיעת ה', משיח, קיבוץ גלויות.
(2) קשיים ובעיות שיפתרו (יש לציין שניים): מחלות, חולשה באמונה בה', פיזור עם ישראל בגלות, מצוקת מים.
- ב. יש לצטט שניים מן הפסוקים מתחת לתמונה מתאימה:
ציטוט מתאים מתחת לתמונה מספר 1: "והיה השׁרׁב לְאִגָּם וְצִמְאֹן לְמִבְּוֵיעֵי מַיִם" (פרק ל"ה, פסוק ז').
ציטוטים מתאימים מתחת לתמונות 2, 3, 4: (אפשר לצטט רק חלק מן הפסוק)
"וּפְדוּיֵי ה' יִשְׁבּוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִשְׂיגוּ וְנָסוּ יְגוֹן וְאַנְחָה" (פרק ל"ה, פסוק י').
"וְאִסַּף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וְנִפְצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע פְּנֵפוֹת הָאָרֶץ" (פרק י"א, פסוק י"ב).
"וְהָיְתָה מְסֻלָּה לְשָׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאָר מֵאֲשׁוּר" (פרק י"א, פסוק ט"ז).

10. יחזקאל, פרק ל"ז — חזון העצמות היבשות

א. (1) שלבים בחזון (יש לציין שניים):

- התחברות העצמות לגוף.
- השלדים מתכסים בגידים בבשר ובעור.
- הרוח באה בגוף ומחייה אותו.

(2) תיאור העצמות היבשות יכול להתאים למצב של עם ישראל לאחר חורבן בית ראשון או שני או לאחר דיכוי מרד בר כוכבא או לאחר השואה — חללים רבים, לא הייתה מדינה ולא שלטון עצמאי והיה חשש שזהו סופו של העם היהודי.

ב. (1) "אבדה תקוותנו נגזרנו לנו" — לא תהיה עוד תקומה לעם ישראל. הוא יכחד ויושמד.

(2) תיאור תחיית העצמות יכול להתאים למצב של עם ישראל בימי הקמת מדינת ישראל לאחר השואה או בימי הגאולה העתידית. תחיית העם היהודי, השיבה לארץ והקמת המדינה מזכירה גוף מת או עצמות יבשות שקמו לתחייה.